

Energietransitie

Wat betekent dat voor jou?

Overstappen op hernieuwbare energie. Een zinnetje van vier woorden met verstrekkende gevolgen. Want hoe doe je dat nou? Waar moet je beginnen en hoe zorg je dat je de juiste keuzes maakt?

In deze OVR Nieuws staan slimme tips als je te maken hebt met netcongestie, we vertellen je waar je moet zijn

als je wilt verduurzamen en je leest alles over duurzame mobiliteit. Ook vind je voorbeelden van ondernemers die al de nodige stappen hebben gezet: welke keuzes hebben zij gemaakt? Laat je inspireren door hun ideeën!

De feestdagen staan weer voor de deur. Daarom wensen we alle ondernemers en inwoners van de gemeente Reimerswaal een heel gezellige decembermaand toe en vooral: veel voorspoed in het jaar 2024!

IN DIT NUMMER:

■ Voorwoord	2	■ Impuls Zeeland / RES Zeeland 4	■ Van Mossel Autolease ZuidWest	6
■ Stedin	3	■ Van de Velde Installatiegroep .	■ Lamb Weston.....	8

Sla de handen ineen!

Het is op dit moment hét onderwerp van gesprek bij ondernemers: de energietransitie. Ga je investeren in de elektrificatie van auto's en machines? Met welke investering gaat dit gepaard? En hoe zit het met de netcongestie en de subsidiemogelijkheden? Zo zijn we bij de Sinkegroep bezig om in 2024 een nieuwe loods te realiseren, maar we weten nu al dat een netaansluiting niet mogelijk is. Dit betekent zelfvoorzienend worden: zonnepanelen op het dak, wellicht een kleine windturbine bouwen en accu's aanschaffen om de energie op te slaan. Dit maakt het nieuwe pand echter aanzienlijk duurder dan verwacht.

We zien daarom de eerste initiatieven waar ondernemers de handen ineen-slaan. Zo zijn in Yerseke een aantal bedrijven samen aan het kijken naar een oplossing om te zorgen dat er maar één aansluiting nodig is. Dit zijn voorzichtige eerste stappen, maar er moet snel vooruitgang geboekt worden om de zaak vlot te trekken. Daarnaast beleven we momenteel economische zware tijden, met stijgende salarissen, belastingverho-

gingen en nieuwe wettelijke verplichtingen die geïmplementeerd moeten worden. Deze kosten moeten op de een of andere manier gecompenseerd worden. Het plaatst ondernemers voor het dilemma of ze deze kosten aan hun klanten doorberekenen of niet. Het is echter duidelijk dat uiteindelijk de particuliere consument de gevolgen van deze hogere prijzen zal ondervinden.

Gelukkig is er ook goed nieuws te melden. Zo hadden we als OVR onlangs een heel succesvol bedrijfsbezoek en staat de volgende al in de agenda. Komend voorjaar gaan we naar België, kennismaken bij New Holland. Bovendien hebben zich nieuwe bestuursleden gemeld: Johan Witte van TMC en Remco Scheele van Zeeland Bedrijfswagens. Hartelijk welkom! Wij gaan als bestuur vol goede moed het nieuwe jaar in en wensen dat ook alle leden toe: houd de moed erin, inspireer elkaar en maak er weer een succesvol jaar van!

Wilco Sinke
Voorzitter OVR

Bedrijfsbezoek DJD en jaarvergadering in één

Donderdag 16 november jl. stond het bedrijfsbezoek bij De Jager Detachering met daarna de algemene jaarvergadering gepland. Groots was de opkomst en mooi om te zien hoe een professioneel bedrijf als De Jager Detachering is gegroeid, werkt en voor hun medewerkers mooie appartementen heeft gebouwd.

Voor en na de toespraak en rondleidingen werden we getraakteerd op een hapje en een drankje, waarna we iets later vertrokken naar Golfcentrum Reymerswaal voor de algemene jaarvergadering met tussentijds dineren. Na het diner was er gelegenheid om te netwerken. Het was een leuke en gezellige namiddag en avond.

Energietransitie: nieuwe uitdagingen én kansen

De gemeente zet sinds kort actief in op het ondersteunen van bedrijven bij verduurzaming en de energietransitie. OVR Nieuws sprak hierover met wethouder Nico van der Hoest, die onder andere klimaat en energie in zijn portefeuille heeft. "We zien dat de energietransitie in een stroomversnelling zit. Dat brengt nieuwe uitdagingen en kansen met zich mee. Er wordt nauwkeurig gekeken hoe wij als gemeente hier onze medewerking aan kunnen verlenen. Daarvoor is alvast extra mankracht aangetrokken en geld voor vrijgemaakt."

De gemeente heeft als doel bedrijven te ondersteunen en te adviseren door het gesprek aan te gaan en te onderzoeken waar de uitdagingen liggen, vertelt de wethouder. "Neem nou de problemen rondom de netcongestie. We moeten met elkaar proberen te voorkomen dat het gecontracteerd vermogen overschreden wordt. Deze opgave kan op korte en middellange termijn alleen opgelost worden door de verbinding te zoeken met andere bedrijven in de gemeente. Als

gemeente willen we hier een verbindende rol in spelen."

Meedenken en samenwerken

Ook de verduurzaming van bedrijven vindt de gemeente een gezamenlijke opgave. "Bedrijven die ideeën hebben en het voortouw nemen, worden met open armen ontvangen. De gemeente is altijd bereid om mee te denken en samenwerking wordt aangemoedigd. Er lopen al verschillende initiatieven als het gaat om het verduurzamen van bedrijven. Zo wordt er momenteel een laadvisie ontwik-

keld door de gemeente. Zo kunnen we verder invulling geven aan de verduurzaming van mobiliteit. Hier hebben bedrijven uiteraard inspraak in. Ook start er binnenkort een pilot met een koffer met meetinstrumenten om inzicht te krijgen in het energieverbruik."

Energie opwekken

Bij diverse projecten wordt er al opgetrokken met andere partijen, vertelt wethouder Van der Hoest. "Samen met Impuls Zeeland is er een bijeenkomst georganiseerd op 31 oktober in het kader van 'Symbiosis for Growth'. Hier stond een interessant onderwerp centraal: het onderzoeken van waarde in de reststromen van bedrijven, en mogelijke kansen om die aan elkaar te koppelen binnen de gemeente." Ook als het gaat om opwekken van energie gebeurt er het nodige. "Bij Limagrain, marktleider in het veredelen en vermarkten van landbouwzaaiadren, onderzoeken we de mogelijkheid of er windmolens geplaatst kunnen worden voor hun eigen energievoorziening. Tot slot bevinden we ons nu in de opstartfase van een traject op Olzendepolder. Daar proberen we om een collectieve energieoplossing te vinden om verdere verduurzaming en elektrificatie mogelijk te maken – ondanks de netcongestie."

Wethouder Van der Hoest op industrieterrein De Kreeft in Yerseke.

Last van netcongestie? Dit zijn de tips!

De kranten staan er vol van: de toenemende vraag naar elektriciteit overstijgt de snelheid waarmee netbeheerders het net kunnen uitbreiden. Hoewel er ook in Zeeland volop aan wordt gewerkt, zijn de miljardeninvesteringen en aanvullende maatregelen helaas niet toereikend. Zo is er in Zeeland geen capaciteit voor een nieuwe aansluiting of verzwaring van een aansluiting voor bedrijven totdat het net is versterkt. Welke oplossingen zijn er tot die tijd mogelijk?

1

Inzetten flexibel vermogen

Door het inzetten van flexibel regelvermogen (congestiemanagement) wordt het net ontlast tijdens drukke momenten. Dit zorgt voor efficiënter gebruik van het elektriciteitsnet en houdt het zoveel mogelijk toegankelijk voor iedereen. Zo kun je als ondernemer bijdragen aan de (lokale) energietransitie. Bovendien wordt het voor anderen dan ook weer mogelijk om transportcapaciteit te krijgen. Daarbij behoud je je inkomsten: de netbeheerder betaalt namelijk een vergoeding voor de gemiste energieopbrengsten. In Zeeland is Stedin de regionale netbeheerder.

2

Batterijen

Energieopslagsystemen zoals batterijen kunnen helpen het elektriciteitsnet flexibeler te maken. Door de overstap naar duurzame energie-opwek uit zon en wind is daar grote behoefte aan. Deze nieuwe energie is namelijk dynamisch: het komt met pieken en dalen. Door op gewenste momenten op te laden of te ontladen, kunnen energieopslagsystemen (batterijen) helpen om die gewenste flexibiliteit te leveren. Heb je als ondernemer een batterij? Dan gaat de netbeheerder graag met je in overleg om de batterij in te zetten om de pieken te verlagen.

3

GOPACS

Klanten en marktpartijen met flexibel vermogen kunnen bijdragen aan het oplossen van de congestie in het elektriciteitsnet. Op GOPACS, een samenwerking tussen regionale netbeheerders en TenneT, wordt flexibel vermogen uit de markt verhandeld. Capaciteitstekort kan dan verminderd of voorkomen worden. Zo blijft het net betrouwbaar en betaalbaar. Ook in Zeeland is het als ondernemer mogelijk flexibel vermogen via GOPACS in te zetten.

Meer weten over bovenstaande tips?

Bekijk alle informatie op de website van Stedin via stedin.net/zakelijk. Daar vind je ook aanmeldformulieren en aanspreekpunten bij eventuele vragen.

Verduurzaam tijdig je businesscase

Het mkb helpen om energie te besparen. Dat is kortgezegd het werk van Kees Jan Grin. Dat doet hij twee dagen per week als projectmanager voor RES Zeeland en daarnaast werkt hij voor Impuls Zeeland aan de energietransitie en de circulaire economie. Hoe hij ondernemers helpt, vertelt hij in deze editie van OVR Nieuws.

Ondernemers die bij RES Zeeland of Impuls aankloppen, hebben heel verschillende drijfveren, vertelt Kees Jan. "Soms doen ze het vanuit financieel oogpunt. Dan willen ze energie besparen en hun kosten omlaag te brengen. Anderen doen het meer vanuit goed ondernemerschap: ze willen bijdragen aan een toekomstbestendige planeet. Het ontbreekt bedrijven vaak aan de juiste kennis als het om energie gaat. Of ze hebben geen medewerkers of netwerk met deze expertise. Dan ondersteunen en verbinden wij graag als onafhankelijke organisatie de betreffende ondernemer met zijn specifieke vraag."

Veel energie besparen

Kees Jan vertelt dat altijd eerst gekeken wordt naar 'laaghangend fruit'. "Soms zijn met kleine ingrepen al goede resultaten te behalen. Onze ervaring is dat er bij veel energie-intensieve bedrijven een energiebesparingspotentieel is van twintig tot veertig procent. Zelfs bij minder energie-intensieve bedrijven valt winst te halen. Het gesprek hierover aangaan loont dus echt! Zijn er aanvullende maatwerkoplossingen nodig, dan brengen we zo'n ondernemer in contact met het expertplatform van RES Zeeland. Daarin zijn partijen als Marsaki, Duradis, DWT Groep en Synergo vertegenwoordigd. Zij nemen de kantoren en het productieproces onder de loep en geven advies op maat over energiebesparende maatregelen."

Soms gaat het dan om innovatieve oplossingen. "Stel dat een productieproces veel restwarmte creëert, dan is het mooi als je dat elders in kunt zetten. Daarvoor is dan vaak een haalbaarheidsonderzoek nodig. Wij kunnen ondernemers op weg helpen met een voucher en subsidie door te toetsen of een dergelijk project past binnen de gestelde kaders. Ook kan een ondernemer voor de afweging komen te staan om installaties te optimaliseren of nieuwe aan te schaffen. En kiest hij voor het laatste, hoe financieer je dat dan? Daarover kunnen wij eveneens adviseren en meedenken."

Samenwerken loont

Impuls Zeeland wil ondernemers daarnaast verbinden met het juiste netwerk in Zeeland, Nederland of daarbuiten. "Ondernemers richten zich vaak op hun eigen proces. Daarom kan het geen kwaad om een onafhankelijk iemand van buiten, met frisse blik, mee te laten kijken. Mijn advies is om tijdig naar de businesscase te kijken en deze te verduurzamen. Stap op tijd over! En ga meer vanuit de keten samenwerken. Vaak is er creativiteit voor nodig om echt een duurzaam resultaat te bereiken. Daarbij is delen en samenwerken beter – zeker als het gaat om de energietransitie."

Kees Jan Grin bij industrieterrein De Poort in Rilland.

Heb je vragen over dit onderwerp?

Neem dan per mail contact met op Kees Jan Grin: keesjangrin@impulszeeland.nl.

Inspirerend voorbeeld van duurzaam ondernemen

Marijn Meijboom

Een inspirerende plek creëren voor hun klanten. Dat was het doel van de nieuwbouw van het eigen pand van Van de Velde Installatiegroep uit Yerseke, dat februari 2021 werd opgeleverd. Directeur Marijn Meijboom vertelt dat ze daar kunnen laten zien wat er allemaal mogelijk is als het gaat om verduurzamen en de energietransitie en hoe dat er dan in de praktijk uitziet.

"Voor veel klanten is het moment waarop ze gaan bouwen of verbouwen hét moment om met dit onderwerp aan de slag te gaan. Er is inmiddels veel 'standaard': zorgen voor een goed geïsoleerde schil en pv-panelen op het dak, bijvoorbeeld. Zelf hebben we daarnaast gekozen voor een bodemwarmtepomp voor de vloerverwarming en warmtepompen die de lucht kunnen verwarmen of juist koelen. We hebben verder een warmte-terugwininstallatie en drie-

Foto's: Van de Velde Installatiegroep

Het nieuwe pand van Van de Velde Installatiegroep.

honderd pv-panelen op het dak. Die gebruiken we onder meer om onze elektrische voertuigen op te laden. Tot slot hebben we nog een milieustraat, voor het scheiden van plastic, papier en metalen."

Adviseren, realiseren en beheren

Marijn legt uit dat alle bedrijven tegenwoordig een energiemeldingsplicht hebben. "Maar we zien dat er maar weinig animo is om die in te vullen. Ondernemers zijn gewoon te druk met ondernemen. Wij kunnen ondernemers adviseren hoe ze hun bedrijf verder kunnen verduurzamen. Vervolgens kunnen we alles realiseren en beheren. Het is fijn voor onze klanten dat ze maar één aanspreekpunt hebben en we zelf diensten 'in huis' hebben: van meet- en regeltechniek tot een brand- en inbraakafdeling. Op die manier kunnen we een complete, integrale oplossing bieden voor al hun wensen."

Duurzaam personeelsbeleid

Als het gaat om duurzaamheid, noemt Marijn nog speciaal de manier waarop de onderneming omgaat met de 150 personeelsleden. "We vinden een goede relatie met onze medewerkers belangrijk. Net als met onze leveranciers en opdrachtgevers. We hebben voortdurend de lange termijn voor ogen. Want alleen dan blijven collega's tot hun pensioen bij je werken en keren klanten bij je terug. De markt waarin we werken is afhankelijk van steeds veranderende wet- en regelgeving en bijvoorbeeld beschikbaarheid van grondstoffen. We proberen dus zo flexibel mogelijk te opereren. Maar de komende jaren richten we ons vooral op groei van onze service- en onderhoudsafdeling en de afdeling meet- en regeltechniek." Van de Velde Installatiegroep vierde vorig jaar haar 75-jarig jubileum. "Dat is een mooie mijlpaal, dus dat hebben we groots gevierd. Nu op naar de honderd!"

Kies jij al voor elektrisch rijden?

Herinner je je de Toyota Prius nog? Eind jaren negentig was dat de eerste massa-geproduceerde hybride auto. Inmiddels rijden er in Nederland 350.000 volledig elektrische auto's en 205.000 plug-in hybrides. Remi Schouwenaar, leaseadviseur/accountmanager bij Van Mossel Autolease ZuidWest, denkt dat de echte opmars nog moet komen – zeker als het gaat om bedrijfswagens.

"Ondernemers zijn om diverse redenen nog terughoudend", vertelt Remi. "Bij bedrijfsauto's met een grijs kenteken zijn de actieradius, het trekvermogen en de hoge prijs de struikelblokken. Daar zijn nu nog wel subsidies voor die we van de leaseprijs kunnen aftrekken, maar voor personenauto's geldt dat dan weer niet. Die worden door middel van de fiscale bijtelling gecompenseerd." Bovendien kunnen werknemers thuis hun wagen niet altijd opladen. Bijvoorbeeld omdat iemand in een appartement woont. En een laadpaal bij de woning van je werknemer laten plaatsen is een behoorlijke investering: zo'n 2.500 euro.

Zero-emissiezones

Een andere reden waarom de verkoop van elektrische bedrijfswagen achterblijft, zijn de zero-emissiezones. "In Zeeland is er nog niet één gemeente die dat heeft ingesteld. Terwijl dat in de Randstad voor veel ondernemers een stok achter de deur is om te kiezen voor elektrisch. Sterker nog, we zien in Zeeland dat er nu volop diesel-bestelauto's worden besteld, omdat per 1 januari 2025 de BPM-vrijstelling vervalt. Dat scheelt al snel zo'n 6 tot 20.000 euro. Aan de andere kant zijn er steeds meer opdrachtgevers die bij de aanbesteding van grote contracten duurzame mobiliteit eisen. Overstappen op elektrisch heeft dus echt voordelen, zeker gezien de subsidies die daar nu nog op te verkrijgen zijn."

Remi Schouwenaar voor het kantoor in Goes.

dende bijtelling, de aanschafprijs en de lange levertijd. Toch zal uiteindelijk iedereen overstappen: vanaf 2035 mogen er geen benzine- en dieselauto's meer verkocht worden."

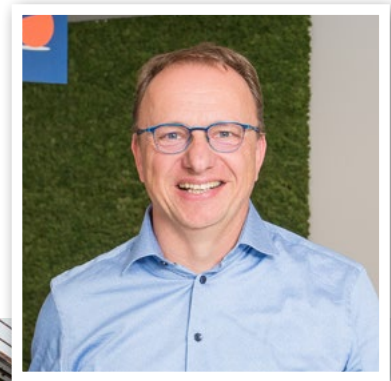
Remi werkt zelf in Goes, een van de 15 vestigingen van Van Mossel in Zeeland. "Onze onderneming is in 75 jaar tijd uitgegroeid tot het grootste automotive bedrijf van de Benelux. We hebben 413 vestigingen en 6.300 medewerkers in Nederland en diverse andere Europese landen. Er is dus altijd een Van Mossel-vestiging in de buurt. Bij onze vestiging in Goes staat de persoonlijke benadering centraal. We zijn allemaal Zeeuw en kennen onze klanten goed. Zo word je altijd geholpen door een bekend gezicht – ondanks dat we een enorm groot bedrijf zijn."

Comfortabel rijden

Ook het rijdenot is een belangrijke drijfveer om over te stappen op een elektrische auto, weet Remi. "Je zweeft over de weg, kunt direct op volle kracht rijden en het is heel stil. Rijden mensen eenmaal elektrisch, dan willen ze niet meer terug. De nadelen zijn de steeds hoger wor-

Minder verbruiken, meer optimaliseren én verduurzamen

Eltjo Toutenhoofd

Het energieverbruik terugdringen, restwarmte maximaal hergebruiken en alle fossiele brandstoffen vervangen door duurzame alternatieven. Dat is een van de grote uitdagingen van Eltjo Toutenhoofd van Lamb Weston. Hij werkt daar als Director of Sustainability & Energy Transition. "Er is niet één oplossing voor de energietransitie – het wordt een hele puzzel om Lamb Weston volledig te voorzien van duurzame energie."

Foto's: LambWeston

De nieuwbouw in Kruiningen gaat leiden tot een energie-efficiënter productieproces.

De drive om het uiteindelijk te realiseren, is er zeker. "We willen een betere planeet achterlaten, dus heeft Lamb Weston een sterke intrinsieke motivatie. Maar als we morgen 100% zouden moeten elektrificeren, dan prijzen we ons uit de markt. We gaan dat dus gefaseerd doen. Bovendien is alleen 'zon' of alleen 'wind' niet de oplossing. Het wordt een combinatie waar bijvoorbeeld ook waterstof en biogas een rol bij spelen. Bovendien worstelen andere ondernemingen met dezelfde uitdagingen. Daarom trekken we samen op: zo zijn we onderdeel van Smart Delta Recources, waar energie- en grondstof-intensieve bedrijven in de Vlaams-Nederlandse Schelde-Deltaregio de krachten gebundeld hebben. Maar ook dichterbij huis, bij de Groene Kamers van Rilland, zitten we aan tafel."

Industriële warmtepomp

Eltjo vertelt dat de ontwikkelingen heel snel gaan. "Er komen steeds

meer innovatieve oplossingen. Zo zijn we in Kruiningen van start gegaan met het project 'Kruiningen Green'. Hier gaan we ons energiegebruik verder minimaliseren en hergebruik maximaliseren. We onderzoeken hoe we een industriële warmtepompen kunnen inzetten. En we gaan de warmte terugwinnen uit de damp van de stoomschiller die de fabriek verlaat. En zelfs het water uit de waterdamp kunnen we opvangen en hergebruiken. In de toekomst zie je dan geen stoompijpen meer boven de fabriek. Daarnaast is een belangrijk aspect bewustwording op de werkvloer. Want als het gaat om het terugdringen van energieverbruik, is menselijk handelen een belangrijke factor. Zo kun je extra energie besparen."

Werk samen!

Ook het genereren van warmte zal in de toekomst op een andere manier gaan gebeuren. Eltjo: "Nu verbranden we gas om stoom te creëren,

die we voor een paar processtappen nodig hebben. Maar in de toekomst gaat een e-boiler dat doen. Dat zijn veranderingen waar vooral onze technische dienst iets van merkt – op de werkvloer maakt dat geen verschil. Zouden we ooit warmte-accu's plaatsen, dan heeft dat veel meer gevolgen: dat zijn enorm grote installaties." Tot slot de vraag of Eltjo een gouden tip heeft voor andere ondernemers in Reimerswaal? "Kijk hoe je jouw energie-opwek zo dicht mogelijk bij de verbruiker kunt realiseren. Dan omzeil je de problemen van netcongestie. Ga in gesprek met je burens om je restwarmte te delen, wellicht stroom van elkaars zonnepanelen kunt gebruiken of werk samen met de eigenaar van een windmolen om de hoek. Sla de handen ineen, want het verduurzamen van je onderneming houdt niet op bij de voordeur."

Lamb Weston
SEEING POSSIBILITIES IN POTATOES